

להתקן על-ידי חבל הקשור לרחבו של מבוי, ודין חבל זה אינו קורה שהיה אין רחבו טפח, ולא מהני אלא מטעם צורת-הפתח המהני למעלה אפילו בזמני, כדלעיל סוף סימן שסב, ועל-כן יש לזהר להעמיד (ו) (ז) (קב) פתח החבל (קיג) שני קנים גבוהים מעשרה (קיד) מכונים טחת החבל, וזו מהני אפילו במבוי מקלש (קטז) בתורת צורת-הפתח או אפילו בחצר ויכלל מקום לשעזרת הפתח מהני (וכמו שנתבאר לעיל סוף סימן שסב) (רע"ז): **כז** יחצר (קטז) שארבו יותר על רחבו, דינו כמבוי ונתר בקלחי או קורה: זה הגה אף-על-פי שאין חצרות וכתים פתוחין לתוכו, הואיל ואינו קרוב לרשות-הרבים אלא פתוח למבוי ומבוי פתוח לרשות-הרבים (כ"ז בשם תשובת מהר"ל בשם מה"ק): **כח** "מבוי" (ב) (קיו) שאין ברחבו שלושה טפחים

ד' רמב"ם דספרק יי
[שבת] מהלכות
עירובין מתוך תפארת
דלעיל ה' רמב"ם
דספרק יי [שבת]
מהלכות עירובין ודלא
טוב אחלא ייב

פאר הייט

[illegible]

שערי תשובה

מקנות, צ"ש וסם בסיסין שבו כמובאר הכל נהי, ועין מ"ש שם על דברי הפס"א ח"א סימן כה, ע"ש: [f] מפתח, עין בה"ט, ועין בשו"ת בית אפרים, ועין בסוף ספר מקורותיים של הליכות פסח בקהל ירושלים שאם פסחיו הקדים חתן הכית עד לערב או בתוך ערב למעלה בגגים, אלא שצריך שיצמדו הקנים מכונים חתה החבל; ויגל עיר, דא' של אסור בזה, וידא הנה צורת הפסח בזה עין שחנן פסח, ופסח של החבל זה המהנים שבעין שיהיו מכונים חתה החבל בלי קצק; ועוד יגל, שיש שם ית' חת' צליחים מע"ש בזהם קנים של לחי, וספרן פסחיו חתה החסופים מגלים

משנה ברורה

וּבְדִקְוֹמָא לֹן לְעִיל בְּסוֹף סִימֹן שֶׁבֶט דְּהִקְנָה שֶׁל מַעֲלָה אֵין צוּרִי
לְעַד בְּקֻנִּים שְׁלֵמָטָה. גַּם הָא דִּמְבָאָר לְעִיל בְּסוֹף סִימֹן שֶׁבֶט דִּקְיָן
לְקַשֵּׁר הִקְנָה שֶׁל מַעֲלָה אוֹ הִסְבֵּל מִן הַעֵד שֶׁל הַקְנִים בֶּקֶל לְמַעֲלָה
עַל גְּבִיחָן. (פו) הָא דִּקְשׁוּרָה הִסְבֵּל לְמַעֲלָה עַל הַגַּב בְּאַתֵּיהּ גִּתָּה.
לֹא שֶׁנֶּד לְדִקְדֵק בְּאִפֻּן הַקְשִׁינָה אִם עַל־גִּבּוֹ אוֹ מִצְדוֹ, בִּלְ שֶׁהִקְנִים
שְׁלֵמָטָה מִקְנִים תַּחַת הִסְבֵּל. כִּשְׁר. אִם יֵשׁ גַּב שֶׁמִּפְסִיק בֵּין גִּבָּה
הִסְבֵּל לְהִקְנִים שְׁלֵמָטָה, (פז) לֹא הָיָה צוּרְת־הַפֶּתַח פְּנֹה, בֵּינָן שֶׁהִגַּב
מִפְסִיק בֵּין הִסְבֵּל לְהִקְנִים וְאֵין עוֹשִׂין צוּרְת־הַפֶּתַח בְּעֵנֵין זֶה, אֲלֵא
צוּרֵי שִׁפְתָּה נִקְבֵּי דָּוָל בִּגַּב לְמַעֲלָה נִגְדֵּי הַקְנִים בְּעֵנֵין שִׁיחֵי הַקְנִים
מִקְנִים תַּחַת הִסְבֵּל בְּלִי הַפֶּסֶק: (קד) שְׁנֵי קְנִים. עַל הַעֲצָן, אֲבָל
הַתִּלִּי הַמְּבִיז אֵין נִחָשְׁבִין בְּמִקּוֹם הַקְנִים⁹⁶. וְאִם אֵינָא עֲמִיד בִּפְתֵל
בֹּלֵט, נִדון מִשּׁוּם קִנְיָה⁹⁷ אִם סָמָךְ עָלֶיהָ מִצֶּרֶב שְׁבֹתָ, דְּלֹא נִרְעַ מִלִּחְוָה⁹⁸
בְּסִטְרָיָא. וְהָיָה הַדִּין כִּשְׁיִצְאִים מִהַכְתֵּל (פח) חֲפִיפִים פְּחוֹת פְּחוֹת
מִשְׁלֵשָׁה טְפָחִים עַד פְּחוֹת מִשְׁלֵשָׁה טְפָחִים סָמָךְ לְאַרְצֵן, יֵשׁ לְסָמָךְ
עָלֵיהֶם מִצֶּרֶב־שְׁבֹתָ שֵׁשׁ קָנִים שֶׁל צוּרְת־הַפֶּתַח, וְיִלְכָּד שִׁיחֵי
מְגִלִּים לְמַעֲלָה תַּחַת הִסְבֵּל. (פט) וְיֵשׁ מִחֲמִירִין בַּחֲפִיפִים בְּאַתָּה.
שְׂאִינִם צִשְׁרִינִם בְּרֶךְ מוֹזוֹת הַפֶּסֶק וְלֹא חֲשִׁיבִים בְּמִצְוָה⁹⁹, אִם מִצְוֵי
הַקְנִים בְּתוֹךְ הַבֵּית אוֹ בְּתוֹךְ הָעֲרֵב¹⁰⁰ הַמִּקְרָה מֵאַרְבַּע רֹחוֹתָיו¹⁰¹ (ס) לֹא
כִּלּוֹם הוּא¹⁰², וְאֶפְסֹל אִם קָנָה אֶתֶר הָעֲמִיד שֶׁסָּמָךְ¹⁰³ גַּם־כֵּן לֹא מִתְּנִי¹⁰⁴:
(קד) מִקְנִים תַּחַת הִסְבֵּל. וְאִם מִשְׁהוּ יוֹצֵא מִן הַעֵד, פֶּסוּל:
(קטו) בְּתוֹרֶת צוּרְת־הַפֶּתַח. רֹצֵחַ לוֹמֵר, וּמִתְּנִי אֶפְסִיל בְּיוֹתֵר מִצֶּשֶׁר
אֲמוֹת: כִּז (קטז) שְׂאָרְכּוֹ יִתֵּר עַל רִחְבּוֹ. אֶפְסֹל מִשְׁהוּ (גמרא).
וְאַרְבּוֹ מִקְרֵי דֶרֶךְ בְּנִיטוֹ. וְאֵינוֹ נִדוֹן מִשּׁוּם חֵצֵר אֲלֵא אִם אֲרָבּוֹ
וְרִחְבּוֹ שֶׁנֶּה אוֹ שְׁתַּקְּבָה יִתֵּר עַל אֲרָכָה (נחמ"מ): כִּח (קיו) שְׂאִין
בְּרִחְבּוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. וְכִתְּבוּ הַמְּפָרְשִׁים, דָּאִם אֵין בִּפְתָחוֹ רִחְבֵּי
שְׁלֹשָׁה אֵינוֹ צָרִיךְ תִּקּוֹן אֶרֶץ־עַל־פִּי שִׁבְחוֹכוֹ רִחְבֵּי הַרְבֵּה, וְכֵן לְהִשָּׁחֵר
אוֹמְרִים שֶׁבִּכְרֵי לֹהֵר דִּבְעֵינָן דְּקָא רִחְבֵּי אֲרָבָה, גִּסְפֵּן מִיָּד שֶׁהָיָה
רִחְבֵּי אֲרָבָה בְּכָל הַתְּקִלָּה, אֲבָל הֵיכִי שְׂמַתְקָצֵר סָמָךְ לְפִתְחוֹ
אֵינוֹ צָרִיךְ תִּקּוֹן אֶפְסֹל תוֹכּוֹ רִחְבֵּי הַרְבֵּה. וְהָיָה מִהַמְּחַבֵּר שֶׁמִּשְׁעַם
כִּבְכִּירָא לֹהֵר כְּדַעַה רִאשׁוֹנָה. וְהֵיכִי שְׂחָבֵי שְׂחָבֵי שְׁלֹשָׁה צוּרֵי

יש דעות בין האחרונים, (פ) דרעת הרבה מהם דשם סגי על-כ"ל פנים בשני לחיים משני הצדדים ולא בעי צורת הפתח, וטעמם, דמהו נקטף: אם דינו קמבוי מפלש, הלא גם בו נקמא לן לקמן בבסימן שסד דאין צריך צורת הפתח רק מצד אחד וכמד השני סגי בלתי אחד או קורה, ואם דינו כחצר וכו', הלא על-כ"ל פנים די בשני לחיים. (פא) ויש מאחרונים שמצדדין, דמצד המנהג יש לעשות בכל צד צורת הפתח, וכוונאי צריך לבתולה לותר בנה, אף במקום החק, שנפסק החבל שעל גבי הלחיים בשבת או כל פי האי גונא, נראה ויש לסמוך עליהם להקל היכא שאין רחב יותר מצד אחד מאות אף שהוא פרוץ במלואו. והנה במבואות שלנו הנוכרים לעיל שאין בחיים וחצרות פתוחות לתוכו, אם הוא מבוי צלם, יש דעות (פג) בין האחרונים אם צריך לעשות תקון בעקמימותו כדין המבוא לקמן בסימן שסד סעי' ג. ויש לומר, כיון דמעבר הדין גשילו דין חצר אין צריך שום תקון ודי במה שערשקו התקון בשני ראשיו, ויש מחמירין בזה. (פד) והמנהג להקל⁹³, ודע עוד, דהא דמבואר דבעצרות שלנו צריך צורת הפתח, היינו בעצרות שאינן מקפות חומה, אף שמקפין חומה ונתחמה כפוצה לתשועת הרבים או לכרמלית ביותר מצד אחד⁹⁴, (פה) אבל כשקפף חומה ונתחמה לא נפרצה, רק שצריך למקן ולחלק בין מקום שהיה הדים דרים שם ובין מקום שהעובדי גזולים דרים שם כגוי שלא ואסור על הנהגים לטלטל, אין צריך לעשות שם צורת הפתח, רק די בפס רחב ארבעה טפחים או שני פסין של שני משחויין, ששנפרץ שם במלואו ואינו רחב שם יותר מצד אחד אמות בעקמקם שרוצה לעשות התקון (אף שהמבוי באמצע רחב יותר מצד אחד מאות), פי העיר הוא יש לה דין חצר לגמרי. ובשאל צשה שום תקון בין יהודי לעובדי גזולים, גסימן הדין כאן כמו בחצר, דמותר לטלטל בכלים ששבתו בתוכו, אבל לא לבית ולא מבית לתצור: (קוב) תחת החבל נכרי. וכיון שטקנים שלטשה גבוהין לעצור טפחים אין צריך עוד גנים למעלה לקשר החבל בזה, אלא יכול לקשר החבל נגדו (פס) אפילו בנג למעלה מזה ומה, אלא

שער הציון

(פ) עין המגדל-אברהם והמזרחית-השקל. ועין כספר נתי-ישראל שפביא עיד כזה אחרונים שפוכרין שהמגדל-אברהם. ובתי-אדם הקדים דערף שני פשוט קמו
שפכבטו במשנה ברורה. ועין כפהחית-השובה: (פא) תוספת-שבה, וכן כתב כספר בית-מאיר וכן משמע קצת בשלחן-אצטרי-שים: (פב) מגדל-אברהם כספיר-קטן
וכן ואלהי רבה ותורת-חיים, וכן נוטה דעת העצרת-השובה לקמן בסיומן שסד להקל, וכן כתב השמות-עצב. ודעת המשא-בנימין והש"ו לקמן בסיומן שסד
לכן כספר בית-מאיר להחמיר: (פג) ספר החיים, ובפרט דהרבה ראשונים סברי כמבוי עקם גופא שאין צריך שום תיקון בעקמיותו, וכמו שהבאתי לקמן בסיומן
השסד כבאר חלקה: (פד) מגדל-אברהם ולחלן-אצטרי-שים. והנה בבית-מאיר מהמיר גם כזה לצעות צורת הפחת, אבל לידה גסיון רק מצד המנהג.
ועליון בנדיא יש לסמך על אידך בנקודת הלבקל: (פה) ט"ז וישא' פשוט: (פו) ומכל מקום עיד רק דוקא תיבא דאי אפשר דבנין אחד, דאי לאו
הכי טוב למגזי מזה מפי רמזים (פז) ופמ"ג סיומן שסבין: (פח) וכן ואלהי רבה ועיד כזה אחרונים. ובספר תוספת-השקל מפקפק על דבר זה, עין פ"ט: (פח)
(טו) ואלהי רבה ועיד כזה אחרונים. ועין במשפחות-השם סע"ח קט"ז: (טז) שער-השובה כלום המסופקים:

הלכות שבת סימן שסג

ביאורים ומוספים

[שו"ע ס"ק]

מבוי שצדו אחד פלה לים וצדו אחד פלה לאשפה של רבים⁽¹⁰⁵⁾.

(105) כזה דבר

[משנ"ב ס"ק קיח]

דאי לאו קבי אתו רבים ומבשלי קחיצתא⁽¹⁰⁶⁾.

(106) והבית מאיר (ס"ב ד"ה מבוי) תירץ שכיון שהמבוי סתום בצידו השני על ידי אשפה, ובעל כרחך הבקיעה אינה בחישה, אין זו נחשבת בקיעת רבים שמבטלת מחיצות.

כמו כן הקשה (ס"ל) על דברי המג"א, שכתב שהטעם שהרבים מבטלים את המחיצה הוא על פי דברי התוס' (שירובין כב, ב ד"ה דילמא) שבקיעת רבים מבטלת מחיצה העשויה בידי שמים, והקשה הבית מאיר למה הוצרך להביא את דברי התוס', הלא דבריהם הם לדעת חכמים שסוברים שאין רבים מבטלים מחיצה, והידשו [לפירוש המג"א בכוונת דבריהם] שמחיצה בידי שמים גרועה ובקיעת רבים מבטלת, אבל לשיטת רבי יהודה [שהלכה כמותו], כמבואר בב"ה ל' לקמן סי' שסד ס"ב ד"ה והוא] שבקיעת רבים מבטלת מחיצה, גם מחיצה העשויה בידי אדם איננה מחיצה אם הרבים בוקעים בה.

וראה בשע"צ (ס"ק צד) את דעת האחרונים במה שהשיגו על דברי המג"א.

[משנ"ב שם]

אכן קשראש אחד מן המבוי פלה לנהר ויש גשר עליו שמהלכין בו רבים לעבר השני⁽¹⁰⁷⁾, משמע מפנה אחרונים דעל-ידי הגשר מתבטל המחיצה, וצריך לעשות צורת הפתח במקום הגשר⁽¹⁰⁸⁾.

(107) כזה דבר

(108) בדרך זה אם גשר מבטל מחיצה, מצינו מחלוקת גדולה באחרונים, ובשע"צ (ס"ק צה) הביא את דעת הפוסקים הסוברים שגשר מבטל מחיצה, והביא שנחלקו אם הוא מבטל רק כשרוחבו עשר אמות, או אפילו כשרוחבו ד' טפחים, מאידך, בספר שער ציון (סי' ד) האריך להוכיח שגשר אינו מבטל מחיצה, והחזירא (א"ח סי' קה) האריך לסתור את דבריו, ולמסקנה כתב שהלילה לעשות שום טניף להקל בגשר מדברי השער ציון, כי אין מקום לפקפק על הוראת האוסרים, ובאופן שהגשר עשוי בדרך בנין, כתב בשו"ת בנין עולם (סי' טו) בשם מהר"ש קלוור, שיש לדון שהגשר אינו נחשב לפירצה, ותמה עליו, מנין להמציא סברא חדשה זו ונראה מזה שכתבנו לקמן סי' שעב ס"ק קכח.

[שע"צ ס"ק צג]

וקדלעיל בסימן שמה סעיף קטן יד⁽¹⁰⁹⁾.

(109) ובבית הל' לעיל (שם סייד ד"ה כגון), הביא את דברי המג"א (ס"ק יד) שכתב שאם יש גומא בים שהיא עמוקה י' טפחים, הריהי רשות היחיד מן התורה משום שיש לה מחיצות, ומורבנן היא כרמלית כקרפף שלא הוקף לדירה, ועוד הביא את דברי הפמ"ג שפירש בדעת המג"א, שאפילו אם הגומא קטנה מבית סאתים היא נחשבת כרמלית, מאידך, המחצה"ש והחזירא (א"ח סי' קנו השמטות לס"י שסג) ביארו בדעת המג"א, שדוקא אם הגומא גדולה יותר מבית סאתים היא כרמלית, אבל אם היא קטנה מבית סאתים, הריהי רשות היחיד גמורה אף לענין טלטול.

[שע"צ שם]

לא נכלל להשיב לאותו מקום למחיצה⁽¹¹⁰⁾ לחמיר השלטון בקמ"א⁽¹¹¹⁾.

(110) ובמשנ"ב לקמן (סי' ששה ס"ק כד) כתב לגבי מבוי שפורץ לנהר, שאם רוחב הנהר הוא פחות מ' אמות ואין פירות מהצדדים, מן הדין יש להתיר את המבוי על ידי מחיצת הנהר מצידו השני [אלא שאסרו שם שלא במקום הצורך, כדי שלא יעלה על דעת אנשים להתיר במפולש בלא תיקון, כמבואר שם], והיינו משום שיש המחיצות שמעבר הנהר ניכרות והנהר הוא כהמשך למבוי, מה שאין כן כאן שהמחיצה שבים היא בתוך המים, לא ניכר ההבדל בין שני חלקי הים שלפני המחיצה ושאחרי המחיצה, ודין מים אלו כבור בתוך הים שכתב המג"א שהוא כרמלית.

ומדברי השע"צ משמע, שאילו היו המחיצות שבאמצע הנהר נחשבות למחיצות אפשר היה להתיר לטלטל במבוי מהמתן, ואף שהמחיצה שבנהר עמוקה בתוך המים ואינה סמוכה למחיצות המבוי, מ"מ יש להתיר מקום זה על ידי עומד מרובה של דפנות המבוי, ולבאורה מוכח מזה שאומרים עומד מרובה אף שאין כנגד הכותל בסוף הפירצה מחיצה ממשית, אלא רק מחיצה מדק יגוד אסיק' של גידוד הנהר. ונראה עוד בחזירא (א"ח סי' עט ס"ק א וסי' קז ס"ק טז) שכתב שמחיצות של יגוד אסיק' מועילות לגדור פירצה בתורת פס או לחין.

(111) והחזירא כתב (א"ח סי' קנו השמטות לס"י שסג), שדברי המג"א שגומא שבים דינה ככרמלית נאמרו רק לענין גומא שאין בית פתוח לה, אבל כאן שהמבוי פתוח לים ויש למבוי מחיצות, אין המים מבטלים את הדירה אפילו ביותר מבית סאתים, כיון המשך במילאים עמוד 12

הלכות שבת סימן שסג כרך באר הגולה

אינו צריך שום תקון, שהוא כסתום. וי"ש אומרים, דכל שאין בו ארבעה טפחים אין צריך שום תקון: כט *מכיו שצדו אחד (ק"ח) כלה לים וצדו אחד כלה לאשפה של רביס⁽¹⁰⁵⁾, "אינו צריך כלום, שאשפה של רביס (ק"ט) אינה עשויה להתפנות, (קכ) ואין חוששין שמא יעלה (ט) [נ] הים שרטון (פרוש, י"גש כעין אי שנדחו המים מפנה, שצד שיהא ראוי לנרצח): הגה *ויש חולקים וסוברים דחוששין שמא (קכא) יעלה הים שרטון

שערי תשובה

הפך פארכע ודחוקי לאו כלום הוא, ע"ש, ומשמע שדבריו אף אם קנה אחד פתחון לא פתחו [ט] הים. ע"ש בה"ט. וצ"ח פ"ח סימן לו שכתב ששאלנו ר' אבן עזרא וכוונתו כהם שנים חוקים ששאלו אותם והם נבדלים מקדמם הים הריבוע עליהם משום דה"ד, וסרסיות ופליטות שבתם בריבון הקון לשאר פירות שאינם מקפין משום דא"ר רביס ופסלי חזיתתא שאינם עשויים ביד אדם, ע"ש. וצ"ח בשו"ת בית אפרים בפ"ג נה דמחצה שבידי שמים, ובדברי הח"צ קנה הכל מבאר נ"ח. וצ"ח בשו"ת אהל יעקב סימן מו שכתב ג"כ למצא תקון צד לצדדים שיש מקום פניו כן המכר צד לחוקי היר מעשר אמות, א"ס קננה יש וסודות מקוונות פארכע שביד אחד לחסרו ג"ט ובדאשי היתדות קורה או קורות קבוצים ככל צד. וכתב בית ד"ש ג"ט וזה לא מקוין. וגם אין זה צד"פ, פ"ק וסמכים הם כ"כ מכתב מלמד דלא נעשה לצד"פ רק לפחיצה ומחיצה בזה ג"ט אין מוציל, וי"ש שכתב דאף אם תעשה צד"פ אין צורך לעשות צד"פ סמכים זה לזה, ודוקא בפרק פחות משלשים אמה וטעמיה צד"פ בניהם וישאר

באר הגולה

* מכיו שצדו אחד רכ"ו. ע"ש במשנה בורחיה, והוא לפי פירוש רבני חננאל. והוא הדין אם קנה להקביו רק צד אחד של צד דרום שהיה כפי קביתם וסדירות, וצד מורה ויפארכע הים ים ואשפה, וצד צפון הים חסון בלתי וקננה⁽¹¹⁶⁾ נגד רשות הרבים, נמי מקר לרעה ראשונה ב"ו וא"ר. וצ"ח ע"ד, דבין לרעה ראשונה יבין לרעה שניה שהתקנת, אין נפקא מנה בין אם קנה חולקין פתחת לכחמלית או לרשות הרבים, כן מוכח בפוסקים: * ויש חולקין וסוברים דחוששין וכו', ע"ש במשנה בורחיה דהנהר לכלי עלמא לא חוששין שיעלה שרטון. וצ"ח דכל זה אם הנהר אינו מקוין להעיר טעם הצדדי, דהנהר נחשבת למחיצה כנגדה להמיר השלטון בעיר, דבמקומות הפרוצים וצ"ח בצורת השטח, אבל בשטח טעם העיר טעם הצדדי, אס"פ הרי נעשה מקר זה קרם שנתקבה העיר, וק"ו בקרפף יותר מבית סתאים שלא הנהר לדינה דאסור לטלטל בו אפילו אם אמרו דהנהר נחשבו בו, ובדליל בסימן שח נאם לא שהמשיכו הנהר להעיר מסיב אחד שנהר שבו, ואפילו אם התחלה הנה ג"כ מן מקר ורק במקום אחד לא הנה במקומו יעלה טפחים בשטח מצט יותר מעשר אמות וזה הרי כפרצה, והם השלימו גם פאות מקום צד שלא נשאר בו שטח פרצה הפיל, חשיב פאלו הנה כל חסון אמרו, ובדליל בסימן שח, ע"ש שם, ואפילו אם יעשה עתה מחיצה עלי ג"כ הנהר זה, ג"כ לא מקוין, כדאיתא בסעיף ח פ"ס⁽¹¹⁶⁾, אם לא שישתם במקום אחד

השני⁽¹⁰⁷⁾, משמע במקום (כ) אחרונים העיר מקבשל המחיצה, וצ"ח לעשות צורת הפתח במקום העיר⁽¹⁰⁸⁾. וכל זה דוקא (כ) בשפת הים או הנהר הנה ע"מ צד הנהר טפחים, אבל אם שפת הים והנהר משפיע והולך, אם כשהולך השפיע ארבע אמות צדו אינו גבוה עשרה טפחים אינה מחיצה, דבארקע שנה דמי: (ק"ט) אינה עשויה להתפנות. שהרי (כ) כל היום משליכין שופכיהן וחוליהן שם ולא תחסר גבהה, אבל אשפה דחיד, אף על גב דהשתא גבוה עשרה טפחים, למחר ינקנה ויחסר גבהה, ואם נחיר עמה לטלטל וטלטל גם אמרו דהנהר נחשבו בו, וא"כ כשראש אחד מן המכיו כלה לנהר ויש עשר עליו שמהלכין בו רבים לעבר

שער הצינ

(א) וקמו שסתבנו לעיל בסעיף ב בבאר הגולה בשם הראב"ד והרשב"א, דבאינו רחב ארבעה כפלי, הוי מקום פטור וכלי עלמא אין צריך תקון, ואפשר שגם הרמב"ם, בעל דעה הראשונה, מודה לדבריהם, ואפילו מיא דהרמב"ם לא קביא לה להכרזא זו, מפל מקום אגן נוכח להקל ולסמך עליהם: (ב) כן מוכח בפירוש רבני חננאל, וזהו פנח הרמב"ם שכתבו השם לשון השלחן ערוך בזה שכתב 'כלה', וצ"ח בפרש"י, ולידא לא פליגי אהר"י, וזהו הפל דלא כפרוש הרב"ש בסימן תה, וקמו שסתב המגן אברהם בסוף סעיף קטן לא: (ג) והוא הדין ששהא מתלקט עשרה טפחים מתוך ארבע אמות בשפתו [מ"א]. ומשמע שדבריו דאם אין מתלקט עשרה טפחים מתוך ארבע אצל שפתו, אף שאמרו דהנהר נחשבו בו, אלא דאפשר דבין הנהר רשות אפילו הרי אין נחשב למחיצה שיהא על ידיה מקר לטלטל במכיו אף שפירדון זה אינו רחוק עשר אמות מן השפה, והשע"ה, אף דאפשר דבין הנהר רשות הנהר הוא ובדליל בסימן שמה סעיף קטן יד⁽¹⁰⁹⁾ קמ"ג אברהם בשם רא"ם, אפילו הכי פ"ק דמקדש כל שטח המים פרמלית הוא לא נוכח לחשוב לאותו מקום למחיצה⁽¹¹⁰⁾ להמיר השלטון עליו, וצ"ח מה שכתב המגן אברהם שם בסוף סעיף קטן יד, ע"ש שם: (ד) בנחש חסון וקמ"א ומדמשה, והבינו כן בבאר דברי התוספות, דלא כהם שכתב המגן אברהם מהב"ה⁽¹¹²⁾, והוא דברי הנפח חסון וקמ"א בנחש חסון, ובפ"ק לפי מה שהסכים הרשב"א בשם רבו הרמב"ם⁽¹¹³⁾, אין חלוק כלל במחיצות בין עשויה ביד אדם לעשויה ביד שמים, ואלא בדברי התוספות, אלא פ"ק שיהא יכול לראות עצמו תוך המחיצות מפני שאין מתקנות זו מזו בל"פ, חשבויות מחיצה ולא אחר רבים ופסלי לה, וכן הסכים בספר און יעקב, אס"פ אין מקום כלל לדברי המגן אברהם: (ה) הנה מתוספת שבת וכן מפרש מגדים במשכנות וצ"ח סעיף קטן כ משמע דוקא כשהנחש רחב יותר מעשר אמות דא חשיב כפרצה, אבל בפרח מזה אין צורך שום תקון דהרי לה פתחה, אבל מדברי הנוהג ביהודה סימן מב משמע דסבירא לה דאפילו הנחש רחב רק ארבעה טפחים ג"כ צריך תקון במקום הנה (ע"ש בספר גורישנאל), וכן דעת הח"א דם בכלל ע"א ביהודה, ע"ש שם בנחש חסון⁽¹¹⁴⁾: (ו) קמ"ג אברהם וי"א: (ז) רבנו יהונתן: (ח) וי"ש:

תקנים: 1 אנגליה.

(קבב) ואין כאן מחיצה (הרא"ש ורש"י וטור והמבדק): ל' מבוי (קבב) *שצרו אחד ארץ ואחד קצור, (קבד) אסלו אין צד הארץ עורף על הקצור ארבע אמות, *אינו מניח הקורה אלא כנגד הקצור⁽¹²²⁾, 'אכל אם ירעה (קכה) יעשה שם צורת פתח באלכסון⁽¹²³⁾, ו⁽¹²⁴⁾ותר המבוי (קכו) *יכול להניח הקורה באלכסון⁽¹²⁴⁾, ומשתמש בקצור

ט שם בגמרא וקרבא
י ה'ראש בשם
הראש'יד והרב השגור
בפרק י' בשם
הנשקא' ב הראש
שם בשם רמ' והמרחי'

פאזר הלכה

חול ואֲבָכִים אֶל שִׁפְתוֹ וּמִתְקַצֵּר וְנִעְשֶׂה קֶרֶקַע בְּרֹחַם פִּרְסָה וּבִטְלִי
הַמְחִיצוֹת, (ט) וּמִטְלִיל נָמִי בְּמִבְאוֹת כְּדַמְעָאָת וְנִכַּל זֶה בְּשֹׁאֵץ
מִדְּרוֹן אֶלָּא בְּמָקוֹם הַמֵּים בְּלִבּוֹ, אֲכָל אִם לֹשׁ עַל שִׁפְתוֹ מִדְּרוֹן
הַמְחִלְקֵט עֲשֶׂהָ טַפְחִים מִחוּץ אֲרָבַע אַמּוֹת, (ק) הִרִי זֶה נִחְשָׁב
לְמַחֲצִיחָה בְּבֵל עֲנָן, וְהַקְּסִימוֹ הָאֲחֵרוֹנִים לְהַחֲמִיר בְּדַעֲיָה זוֹ, וְיִדְּקָא
בְּמֵים, (קא) אֲכָל בְּהִרְוֹת לֹא חִשְׁבִּין שִׁיעָלָה שְׂרִטוֹן, וְנִחְשָׁב שִׁפְת
הַמִּדָּה לְמַחֲצִיחָה כְּשֶׁשׁ בְּגָבָהוּ עֲשֶׂהָ טַפְחִים וְאִכְּנִי הַמְּהֻלָּח שְׂרִיבָן
לְהַתְּבֹשׁ בְּפִקֵּן, וּכְשֶׁמִּתְּבִישִׁין אֵין בְּמִדְּרוֹן שְׁלֹחֵם גָּבָה עֲשֶׂהָ
טַפְחִים מִחוּץ אֲרָבַע אַמּוֹת, לֹשׁ לְאֹכֵר בְּלֹא תִקֵּן (קג) אֶפְלוּ כְּשֶׁלֹּא
יִתְבֹּשׁ, דְּחִישִׁין שִׁתְּבֹשׁ וְלֹא אֲדַעֲתָהּ, וְעִלְ-כֵּל-פִּנִּים בְּעֵין
שְׂהִיָּה הַמִּדָּה (קד) בְּמִדְּרָךְ מִשׁ לְרֹאשׁ הַמִּבְּוִי, אֲכָל אִם הוּא רְחוֹק
מִמִּבְּתִּים יוֹתֵר מִשְׁעוֹר אַמּוֹת צִירָף תִּקֵּן, רְאוּתוֹ מָקוֹם הַיִּי פִּרְזִיזִי.
(קד) וְאִם נִקְרָשִׁין בִּימּוֹת הַנְּשָׁמִים, בְּטִלָּה אִזּוֹ הַמְּחִיצָה וְאִסּוּר
לְשַׁלְטֵל, (קס) וְלֹשׁ מִצֻּרִים שֶׁסּוֹבְרִין רֵלֵא נִתְבַּשֵּׁל הַמְּחִיצָה (יא) עַל-
יְדֵי הַקְּרִישָׁהּ, וְאִם שִׁפְת הַמִּדָּה בְּבֹהֶה וּמִתְלַקֵּט עֲשֶׂהָ טַפְחִים מִחוּץ
אֲרָבַע אַמּוֹת עַד מָקוֹם הַקְּרִישָׁהּ, בְּדֹאֵי לֹשׁ לְהַקֵּל: (קכב) וְאֵין
כָּאן מַחֲצִיחָה, וְעִלְכֵּן צִירָף תִּקֵּן (קכ) כְּשֶׁאֵר מְבִי הַפִּרְזִין בְּרוֹחַ
רְבִיעִית, בְּצֻרַת-הַפֶּתַח אוֹ בְּלַחֵי אוֹ בְּקוֹנָה, עִיר שֶׁמֶקֶף כִּיבִיָּה
חִרִּין (קכ) שֶׁעֲמֹק עֲשֶׂהָ טַפְחִים וְרוֹחָה אֲרָבַע טַפְחִים, (קכ) הִי
בְּמִקְּרָף חוֹמָה כִּיבִיָּה וְאִינָה צִירִיָּה שׁוֹם תִּקֵּן: וְאִם לֹשׁ אֲשֶׁר עַל-כִּי
הַחִרִּין שֶׁהִלְכִין דֶּדֶךְ שֵׁם לְמִבְאוֹת הַעִיר, נִתְבָּאֵר לְמַעַלָּה שֶׁצִּירָף
לְעִשּׂוֹת שֵׁם תִּקֵּן: ל (קכג) שֶׁצִּירָף אֶחָד אֲרָף, וְנִמְשָׁךְ כְּתוּב
לְחֻשׁוֹת-הַרְבִּים יוֹתֵר מִכֵּתֵל הַשֵּׁנִי: (קכד) אֶפְלוּ אֵין צֶד נִכְוִי
אֲרָבַע אַמּוֹת, וְהוּא הַדִּין (קט) אֶפְלוּ פָחוֹת מִזֶּה, גִּסְרֵן אֵין מִנִּיח
אֶלָּא כִּנְגֵד הַקָּצֵר וְיִקָּא וְלֹא בְּאֶלְכֶסוֹן, (קי) וְהַשֵּׁעִם, דְּקוֹרָה מִשּׁוֹם
הַמִּדָּה עֲשֶׂהָ צִדִּי וְלֹא לִיתִי לְמַחֲלָף בְּרִשּׁוֹת-הַרְבִּים, וּבְאֶלְכֶסוֹן לֹא
הִי הַמִּדָּה, וְהִינוּ (קיא) דָּאִם נִיחָו בְּאֶלְכֶסוֹן וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בְּצֶד הַמִּדָּה נִגֵּד
וְרִבִּים לְפִי שֶׁאֵין אוֹתוֹ עוֹדֵף דּוֹמָה שְׂהִיָּה מִן הַמִּבְּוִי, וְתוֹ הַשֵּׁעִם
שֵׁם לֹא יִבְאוּ עַל-יְדֵיָּה לְעִשּׂוֹת לְהַתִּיר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּרִשּׁוֹת-הַרְבִּים:
וּבְאֲרָף כִּנְגֵד הַמִּדָּה, וְהַשֵּׁעִם, דְּצוֹרַת-הַפֶּתַח הִי כְּמוֹ מַחֲצִיחָה גְּמוּרָה,
מְבִי יוֹתֵר מִשְׁעוֹר אַמּוֹת, גִּסְרֵן מִקֵּד עַל-יְדֵי צֻרַת-הַפֶּתַח, כִּדְלִיל
גַּל הַקָּצֵר (קיב) אֵין מוֹעִילִים לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֶלְכֶסוֹן וְאֶפְלוּ לֹא הִיָּה
אִם מִשּׁוֹם מַחֲצִיחָה, מִקֵּל מָקוֹם לְחִי שֶׁבְּצֶד הַמִּדָּה אֵינוּ מוֹעִיל לְהַתִּיר
שֶׁמֶשׁ אֶלָּא נִגֵּד הַלַּחֵץ שְׁעוֹמֵד בְּצֶד הַקָּצֵר, שְׁהוּא מִתִּיר רַק נִכְחוֹ
שֵׁין פִּסִּין, אִם בְּמִבְאוֹת שֶׁלְּנֹו שֵׁין לֹשׁ לֵדִין חֲצוּרָה, אֶפְלוּ עַד מָקוֹם
הָאֲחֵר שֶׁאֵינוּ עוֹמֵד נִגֵּדוֹ, וְעַל-כֵּן צִירָף לְהִיר מִמָּקוֹם שֶׁמְעַמִּיד שְׁמִי
מִתְּ מִתְּגִי אֶפְלוּ בְּאֶלְכֶסוֹן, וְכִנְ"ל, כִּתֵּב בְּחֻדוֹשִׁי הַחֹשֶׁב"א, צֻרַת-
הַמִּדָּה כְּמוֹ מַחֲצִיחָה גְּמוּרָה: (קכו) יִכּוּל לְהַנִּיחַ וְכִי, עֵין בְּפִיז

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

(ט) רש"י והש"ט מפרשים המגיד משנה, משום דליריה נפקא חמרא לפי דעת מגן אברהם (120) לענין אם היה במדרין של המלכות צדקה מתוך ארבע למעלה מן המים, ומסתברא דאין להחמיר בזה, הכלאו הכי לדעה ראשונה אין חולשין כלל לשמא יצלה ערסון, וגם הסור והאור ודע העתיקו בפרוש רש"י: (ק) ט"ז והגר"ז. וענין בברייתא שכתב שדעת הש"י דאף המגיד משנה מודה בזה: (קא) מגן אברהם ואלה רבה ותוספת שכתב ושאר אחרונים, ולא כט"ז: (קב) פרי מגדים וחי' אדם: (קג) מגן אברהם ורש"י: (קד) מגן אברהם. וט"ז החמיר ביותר מזה, דהניז אפלו בימות הקצין, אבל בתשובת ש"ב יצחק ובספר חתומים וחתומות שבת ובתענית השלל הסבירו עם המגן אברהם שאין לאסור רק בזמן הקרישה: (קה) אבות דעזרא ותשובת חתם סופר סי' פט: (קו) בן משה ב"ר מנחם אברהם שהסכים לפרוש רש"י והסור, ולא כמגיד משנה, וכן פסק הפר"מגדים, וגם כמה אחרונים סביר דאף להמגיד משנה בני תתקן שאר מביי: (קי) והוא הדין אם מתקלקל יצלה שפחים מתוך ארבע אמות בשופי, ובקרקעיתיה אחר שפלה היצירה ספחים צריך שיצלה שם הקריין וחב אברהם (121): (קיב) אלה רבה בשם אמנותי שמואל, וכן פסק חתם צבי סי' יח, והבא בברייתא: (קיג) בן משה משה הנזכר, וכן מובא מלשון הרמב"ם בספר יו מהלכות שבת. וענין ב"באור תלמוד: (קיג) וקרא: (קיד) ברייתא וירב"ב ורש"י ושלחן ערוך ופוסקים ומהלכות שבת, ולא כעלית שבת וביב"ח: (קיז) ואם יצאה שני הלוחים מתוך המבוי, בזה דברי מנחם, ששם אינו מפורש ב"באבסוק, אבל בזה הלוח החצונ מביי כנזר בשבת (בי"ח):

ברכת יתר ממשור אמות ואחר כך יתור ויפתח וימאמר מרדכי בסוף סימן
שעס ובפריינגים במשפחות ויבט צדיק קטן ב. עין שם מה שכתב עוד
בזה: * שצדו אחד ארץ ועדו אחד קצרה, אפלו אין וכו' ארבע
אמות. עין משינה בנרדה שכתבו דהיא חזין פחות מזה השעור, ורצאה
המאמר והמקרא פנקא במימרא דרבא דבאלקטן לא הו כתר, משמע אפלו שנים
משפלות אמות, אגמם מירושלמי פקח א. ולכה ו, ויאת שם במדקין ויתר
בפנקא דאם היה העורף פחות משלש אמות, אפלו היה שם האלקטן ויתר
ממשור מזה, ועל כרחק השעם, דכיון דחלל הכבוד גופא אינו מתיק ויתר
ממשור אמות, לא קפדין על האלקטן המביט שמתוקף עלידי בעורף שצד
משפלות אמות ותשבתן על פאלו עומדת בשנה, ואסרן לכאורה אפשר לומר,
דבאלקטן למאי קפדין בנבא קודמה משום פנקא ובאלקטן לא הו חתר,
אפשר דרבא באין מרירי רב כהנא בעורף של פחות מנרבע אמות, אבל
בבאלקטן היצא בעורף של פחות משלש אמות אפשר דלא חשיבא אלקטן
ככל דהו חתר, אגמם מסתימת הרמב"ם ששהם וכתב יחב"י שצדו אחד
אחר ועדו אחד קצרה, משמע דכלל גומי אינו מביט אלא כנגד הקצרה¹²⁸, ומכל
מקום נראה לו פירו דעלילת פנים אין להקמיר אלא כנגדה לעין כל שצד
ואחר ארץ מחברו, אבל באם אין נראה להקרא לעין, רע על ידי מדיקה בל
אפלו שצד אחד ארץ, לא קפדין בזה, דעל זה לא שנה משעם על שפולש
רש"י שבני ששה יתרימים יבואו לטעות, ועד נראה לומר, דאפלו לענין שני
לתינים, דהקמיר סתמיאדם ובעינין שיהיו במקנים דוקא זה כנגד זה ולא
בבאלקטן, וכמו שהעקבהו במשנה בנרדה, אפלו אם נחמיר דאלקטן קטן
מחזיר גביין אלקטן, הינו דוקא אם נראה לעין לא שיהא אלקטן, אבל לא
המחמיר בתם פליק שיהיו במקנים על ידי מדיקה¹²⁹: * אינו מביט אלקטן
אלא כנגד הקצרה, כתב במתיבתא שקל, דהינו משום דאפלו אם יתיקו
בבאלקטן, אח"ע יסרן לא הנה נשאי לטלטל אפלו במקום הארץ אלא
כנגד הקצרה, אבל אם ירצה לתינים בבאלקטן ושלאל לטלטל אלא כנגד הקצרה
נשאי וכו', עין שם. וצין בפריינגים שחולק עליו ואוכר דמילשנא דנקמא
משמע דאם יתיב הארץ לא הנה ככלל, עין שם שיעמו, ומסתבר כנחה:
* יכול לומר וכו' עין המשנה בנרדה מה שכתב בשם השו"י. וילפי מה
שהנאמר לעיל בזה המאמר, מוכח מזה עלילת פנים דאם העמיד הקצה

הלכות שבת סימן שסג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק קכא]

אכל אם הוא נחלק מהבית יתר מעשר צריך תקון, דאזנא
מקום בני פרוץ⁽¹¹⁷⁾.

(117) וכתב החזו"א (א"ח סי' ס"ק ס), שהיינו דוקא במבוי שאין
בתים וחצרות פתוחים לתוכו שיש לו דין חצר, אבל במבוי גמור,
אף אם מחיצות המבוי משני הצדדים רחוקות ממחיצת הנהר רק
ד' טפחים הרי זה אסור, שהלא פירצת מבוי היא בד', וכתב, שיתכן
שבאופן זה שהפרצות משני צידי המבוי מכוונות זו כנגד זו, יש
לאסור אפילו באופן שאין רבים בוקעים שם, ונבמקום אחר (שם
סי' פו ס"ק ד) כתב, שאם יש במקום הפרצות גידולים המעכבים
את ההילוך, מתירות המחיצות גם כשהפרצות הן זו כנגד זו, וראה
בזה בשו"ת הלכות סי' שסה ס"ה), וכן אם הבתים רחוקים
ממחיצת הנהר ד' טפחים רק מצד אחד, ויש פירצה אחרת של ד'
טפחים בשאר כותלי המבוי, אם רבים בוקעים שם ואין גידולים הרי
זה אסור, אמנם, אם הבתים רחוקים ממחיצת הנהר ד' טפחים עד י'
אמות רק מצד אחד ואין עוד פירצה במבוי, יש להתיר את המבוי על
די עומד מרובה [נא על ידי לחי במקום שמועיל לחי, כמבואר
בביה"ל לקמן (סי' שסה ס"א ד"ה צריך) וראה מה שכתבנו שם].

[משנ"ב שם]

יניש מאחרונים שסוכרין דלא נקבטל המחיצה⁽¹¹⁸⁾ על-ידי
הקרישה⁽¹¹⁹⁾.

(118) ונעמם, ביאר בשו"ת שאילת יעב"ץ (ח"א סי' ז) שכיון שיתכן
שהנהר יפסיר בו ביום אם יבוא חום השמש או שירדו עליו
גשמים, לכך אינו אסור גם בשעה שהוא קרוש.

ושלג שנפל על מחיצה אותה וכיסה אותה לגמרי, כתבו בשו"ת שאילת
יעב"ץ (שם) ובשו"ת ובחרת בחיים (סי' קיב) שאין השלג מבטל את
המחיצות.

(119) ואף לדעות אלו, כתב החזו"א (א"ח סי' קג ס"ק ח ד"ה ולמדנו)
שיש לדון לאסור משום עריבי מיא, כלומר שמחיצות שאינן
ניכרות בטלות. אמנם במקום אחר (שם סי' קד ס"ק א, וסי' קיב ס"ק
ד, וסי' קיג) כתב, שיש מקום להקל כדעת הריטב"א שאין חיסרון
של עריבי מיא כשהפירצה היא לכרמלית [ובסי' קיג הכריע להקל
בזה].

[שעה"צ ס"ק צט]

השטח פריש המדי-משנה, משום דלדידה נקא הקרא לפי דעת מנן
אברהם⁽¹²⁰⁾.

(120) המגיד משנה כתב שאין החשש שמא יטלטל במבוי עצמו,
אלא שמא אחר שיתייבש יטלטל מהמבוי למקום שהתייבש, והרי
אסור לטלטל מהמבוי לשם אפילו אם נשארו גידולים גבוהים י'
טפחים למעלה מן המים, לפי שמקום זה לא הוקף לדירה,
ולשיטתו הצריך לעשות למבוי מחיצות גמורות לצד הים, ואין
מועיל שם צורת הפתח או לחי או קורה.

[שעה"צ ס"ק קז]

צריך שיהיה שם הסרץ רחב ארבעה⁽¹²¹⁾.

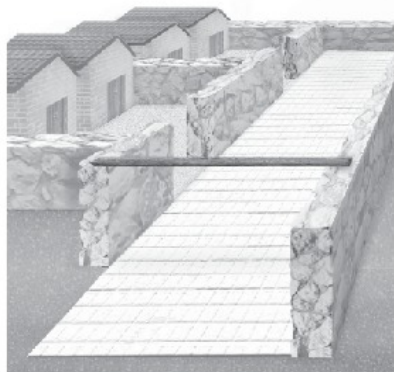
(121) בדין זה שרוחב החריץ צריך להיות ד' טפחים, כתב בהירושאי
רבינו חיים הלוי (פי"ד מהל' שבת היט סוף ד"ה ונראה) שאין זה
מעצם דיני המחיצה, אלא שבלא זה יהיו אסורים משום שנוח
לפסוע שם, ואם כן די אם בראש החריץ יש ד' טפחים בין שני
צדדיו. אמנם, מדברי השעה"צ מבואר שכדי שהחריץ יוכל לשמש
למחיצה, צריך שיהא רחב גם בתחתיתו ד' טפחים, וכן הוכיח
החזו"א (בגליונות שם) שהוא מעצם דיני המחיצה, ממה שהצריכו

(כלאים פ"ד מ"ג) לענין הפסקה בכלאים שרוחב החריץ יהיה ד'
טפחים, שאם אין רוחב החריץ ד' טפחים אין גידוליו נחשבים
למחיצה, כיון שאין מחיצה לחלל שהוא פחות מד' טפחים
[כמבואר ברש"י (עירובין ה, א ד"ה ומאן), וראה מה שכתבנו לקמן
סי' שעב ס"ק קיט].

[שו"ע ס"ל]

מבוי שצדו אחד צריך נאסד קצר וכו', אינו מניח הקורה אלא כנגד
הקצר⁽¹²²⁾.

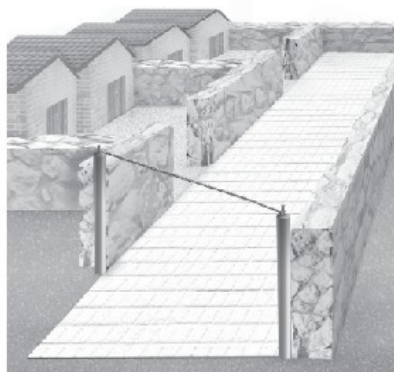
(122) כזה י

[שו"ע שם]

אכל אם ירצה נעשה שם צורת-פתח כאלקסון⁽¹²³⁾.

(123) כזה י

[שו"ע שם]

ותוך המבוי יכול להניח הקורה כאלקסון⁽¹²⁴⁾.

(124) כזה י

המשך במילואים עמוד 14

מילואים הלכות שבת סימן שסג

המשך מעמוד 446

מאחורי הכותל הרי זה פסול, הוא שלא כדעת השו"ת חתם סופר (אורח סי' צא) שהכשיר.

ומלשון המשנה משמע שדין של המקור חיים הוא באופן שהקנה עומד במקום שגודר מארבע רוחותיו, אבל אם יש רק מחיצה אחת המפסיקה בין הקנים הרי זה כשר, מאידך, מצינו אחרונים שפירשו את דברי המקור חיים שאף אם מחיצה אחת מפסקת פסול. א. בשו"ת אבני נזר (אורח סי' רצא) כתב, שדין שיש מחיצה מפסקת בין קנה לקנה, אי אפשר לצרף קנה אחד לחבירו. ב. בשו"ת דברי מלביאל (ח"ג סי' יז) כתב, שצריך שתהיה צורת הפתח ראויה לקבל דלת (כמבואר בשו"ע לעיל סי' שסב סי"א), וכשהקנה אחורי כותל הרי אינו ראוי לקבל דלת.

(משנ"ב שם)

לאו כלום הוא⁽¹⁰²⁾.

(102) וכן באופן שאחד מהקנים של צורת הפתח מונח על גבי תל שגובהו י' טפחים ודחברו י' טפחים, יש לפסול לדעת המקור חיים, כיון שהתל הוא רשות בפני עצמה (ובאופן זה יש לפסול גם מטעם שאין הקנים מונחים במקום הילוך בני אדם, ונתבאר במה שכתבנו לעיל סי' שנו סי' י), וגם אי אפשר להחשיב את התל לקנה של צורת הפתח, כיון שהוא פתחי שימאי, שאינו עדיף מאבן נכנסת ואבן יוצאת שנחשב לפתחי שימאי.

(משנ"ב שם)

ואפילו אם קנה אחד קצוץ קצוץ⁽¹⁰³⁾.

(103) ולענין משקוף של צורת הפתח שחוצה משקוף של צורת הפתח אחרת (בגן שאחת עומדת לאורך ואחת לרוחב), כתב בשו"ת שו"א ומשיב (מהד"ק סי' פז) שצורת הפתח התחתונה מסלקת את צורת הפתח העליונה, ובהערות לספר שו"ת הלכות (לסי' שסב) כתב, ששמע שהחזו"א החמיר ששתי צורות הפתח פסולות (ולדעת הפוסלים, גם אם צורת הפתח התחתונה נכנסת תחת צורת הפתח העליונה רק בקצתה הרי זה פסול, ואין דינה כמחיצה העוברת תחת צורת הפתח, שאם המחיצה אינה נכנסת לתוך הרשות ג' טפחים יכולה היא עצמה להחשב ללחי של צורת הפתח, שהרי היא מחלקת את צורת הפתח לשתי צורות הפתח כשורות. לפי שבצורת הפתח רק הקנה העליון עובר תחת צורת הפתח העליונה, הוא אינו יכול לשמש כלחי לצורת הפתח העליונה. וראה בספר בינת שמחה (בתיקון עירובין סי' ג) מה שכתב בענין שמועה זו מהחזו"א, דין על פי זה בחוטי חשמל העוברים תחת צורת הפתח, מדוע אינם פוסלים את צורת הפתח.

(משנ"ב שם)

גם"כ לא קנה⁽¹⁰⁴⁾.

(104) ואם יש יציאת תורה על גבי צורת הפתח, בשו"ת חבצלת השרון (סי' כ) כתב להקל בזה, ונסמך בדבריו על דעת המקילים שאם הקנה עומד בתוך מחיצת הרי זה כשר. אמנם לדעת המשנה שהחמיר בדין זה כדעת המקור חיים, יש מקום להחמיר גם באופן זה, כיון שעל ידי דין פי תקרה נחשב שקנה אחד עומד בתוך רשות גדרה.

ואם יש חריץ שעובר תחת צורת הפתח, ראה לעיל סי' שנו סי' ג, ובמה שכתבנו שם.

שיסמכו עליה מערב שבת, ודעת החזו"א (אורח סי' עז סי' א, וסי' ע סי' כד), שאין צריך שיסמכו עליה מערב שבת (הובאו דבריו לעיל שם).

(משנ"ב שם)

ויש מחמירין בחפופים קאלה, שאינם עשויים דרך מונח הפתח ולא חשיב פתח⁽⁹⁹⁾.

(99) ובשעה"צ לעיל (סי' קט) סתם כדעת המחמירים, וראה מה שכתבנו שם.

(משנ"ב שם)

אם מצמיד הקנים בתוך הכניס או בתוך גדר⁽¹⁰⁰⁾ הקנה קצוץ רחוק⁽¹⁰¹⁾.

(100) כזה וכו'

(101) טעם דין זה ביארו האחרונים בכמה אופנים: המקור חיים עצמו כתב, שהוא משום היכר, עוד כתב שם, שעמוד הנמצא בתוך מקום מוקף אינו נחשב לקנה, כיון שדבר המוקף כמאן דמלי דמי. וכעיקר דין זה תמה החזו"א (אורח סי' ע סי' כב), שאם המקום המוקף אינו בולט לתוך חלל המבוי, יש לפסול מטעם אחר, משום שהקנה נמצא אחורי כותל המבוי, ואם המקום המוקף בולט לתוך פתח המבוי, אם כן הכותל עצמו שמקיף את העמוד יחשב לקנה צורת הפתח, וכשר, ואם הכותל פרוץ קצת וצורת הפתח עוברת במקום הפירצה, הרי זה כשר, אף שמו"ד עומד מרובה נחשב הכותל המפריד כאילו הוא סתום, כיון שצורת הפתח יש בכוחה לסלק מחיצות לענין עומד מרובה, וסיים בצ"ע.

וכתב הגר"ד לנדו (גליונות חזו"א), שלפי מה שחידש החזו"א (שם סי' כה בהערה בשולי הדף) שאם נכנס הקנה לתוך הרשות ג' טפחים יותר מהמשקוף יתכן שפסול מדין פתחי שימאי (הובאו דבריו לעיל הערה 97, יש לפרש את דברי המקור חיים באופן שהמקום המוקף בולט לתוך הרשות, אלא שכותל המקום המוקף נמשך לתוך הרשות יותר מג' טפחים, שאז אי אפשר להחשיב את הכותל לקנה של צורת הפתח.

ומה שנקט החזו"א בפשיטות שצורת הפתח שהקנה שלה עומד

הלכות שבת סימן שסג המשך מעמוד רכד

לדירה, מי"מ כיון ששאר המחיצות הוקפו לדירה מותר לטלטל שם. ומי"מ באופן שהמדרון שבים רחוק ממחיצות המבוי יותר מעשר

שהם ראויים לשתייה או לכביסה (כמבואר במשנה לעיל סי' שנו סי' פה, ובשעה"צ שם סי' פא), ואף שמהיצת הים לא הוקפה

מילואים הלכות שבת סימן שסג המשך מעמוד הקודם

(סי' שמה ס"ק מח).

[שעה"צ ס"ק צה]

וכן דעת מהר"א דם כקלל עא פקדנא, עין שם בנשמתאדם⁽¹¹⁴⁾.

(114) דעת החזו"א (אורח סי' סה ס"ק ס), שדין פירצה זאת כשאר פרצות ששיעורן במבוי בדי' טפחים ובחצר בעשר אמות, ולפי דעת המג"א שהביא המוש"ב לקמן (סי' שסה ס"ק י), שיש למבואות שלנו דין חצר ולכן פירצתם בעשר אמות, אם נשתתף יעומד מרובה או על כל פנים שני לחיים או פס ד', אין הגשר אוסר אלא אם כן רוחבו יותר מעשר אמות. וכן כתב בספר נור ישראל (סי' נו ס"ק יג, שציון בשעה"צ), שמה שהצריך הנודע ביהודה חיקון בגשר שרחב ד' טפחים, הוא דוקא במבוי ששיעור פירצה בו הוא בדי' טפחים.

[ביה"ל ד"ה מבוי]

שליצד דחם שנהיה פניו בקמים ונצרות, וצד מנחת ומצב הנה גם נאספה, וצד צפון הנה קהן בלתי וקורה⁽¹¹⁵⁾.

(115) מדין זה שאפשר להתיר את המבוי בלחי וקורה אף שמוציאותיו הן על יד הנחל, הוכיח החזו"א (אורח סי' סה ס"ק נו) כדבריו שאין לחלק במבוי לענין היתר לחי אם מוקף המבוי על ידי מוצאות או על ידי גדרה, אלא כל שיש למבוי ג' מוצאות שבכוון להתיר לסלול, אפשר להתיר את המבוי על ידי לחי וקורה. ונחלק על האבן העזר שהביא השעה"צ לעיל (סי' נט), וראה מה שכתבנו שם.

[ביה"ל ד"ה ויש חולקין]

ואפילו אם יעשה עשה מציצה על צפי הקנה זה, גם כן לא קנהי, פדאיתא בקצוף ח שם⁽¹¹⁶⁾.

(116) על דין זה תמה החזו"א (אורח סי' פח ס"ק לד), שהרי שם נתבאר להפך, שאם הוא גר על תל ועשה מציצה על שפתו מועיל להתיר, כיון שהוא מוקף במציצות שגשה. עוד כתב, שאם יעשה מציצה או בית כנגד החרץ על משך יותר מ"א אמות המציצה או הבית אינם רחוקים מהחרץ יותר מ"א אמות, נעשה כל ההיקף כמוקף לדירה, כמבואר בשו"ע לעיל (סי' שנח ס"ז) וכדעת הרא"ש (עירובין פ"ב סי' ד). ואף הריטב"א (שם כה, א) שנהלק על הרא"ש, מודה שאם יעשה כן על פני כל המציצה שכרוח אחת של ההיקף הרי זה מועיל, כמבואר בביה"ל שם (ד"ה באורח).

וכן אם הבתים בנויים באופן שהם חוצים את כל העיר עד פחות מ"א אמות סמוך לנהר מכל צד, נעשים הבתים כמו אחד מכוולי הקרקע, ונחשב על ידי זה כולו מוקף לדירה.

אמות או שאין העומד מרובה, הרי המבוי אסור מחמת הפרצות שבצדדים [וראה להלן משגיב ס"ק קכא מה שכתבנו בדין הפרצות שבצדדים].

[שעה"צ ס"ק צד]

(הכינו פן בקאור דברי המוסקפות, דלא קנהי שטחין סקנא אכרס מדרקס⁽¹¹⁷⁾).

(117) ביאור הענין, התוס' (עירובין כב, ב ד"ה דילמא) כתבו שמוציאה העשויה בידי שמים אינה נחשבת כל כך למוציאה, ולכל הדעות בקיעת רבים מבטלת מציצה זו. וכתב המג"א שלדבריהם הים נחשב מציצה למבוי רק באופן שאין הכפיפות עוברת שם לנמל, שאז אין שם בקיעת רבים. [וכן כתב המג"א גם להלן (סי' מ). אלא שהוסיף, שיתכן שבקיעת רבים היא רק בשמים ריבוא. וביה"ל להלן (סליז ד"ה הוי) הביא את דבריו, ונחלק עליו בזה].

וכתב החמד משה, שמדבר המג"א משמע שמוציאה שבים שנעשית בידי שמים שהרבים או הספינות עוברים במקומה בטלה המציצה, ונחלק עליו. וכתב שאפילו אם כל העולם יעברו על המציצה אין היא בטלה, ואפילו נעשית בידי שמים, וכוונת התוס' היא שרשות שרבים עוברים שם ויש לכולם רשות לעבור שם ואין למקום זה בעלים מיוחדים למחות בידם, אינה נעשית גדרה על ידי מציצה בידי שמים, אבל מבוי שיש לו בעלים מיוחדים ואין רשות לאדם אחר שאינו מבני המבוי לעבור שם, וראי שגם אם מוצאותיו נעשו בידי שמים נחשבות הן למציצות, ואינן בטלות כשספינות עוברות עליהן.

והכנסת יחזקאל פירש את דברי התוס', שמוציאה העשויה בידי שמים אינה נחשבת למציצה בכדי לגרור מקום ששטחו יותר מבית סאתים, אבל לגבי מקום שהוא פחות מבית סאתים, מועילה גם מציצה העשויה בידי שמים, ובאין הרי המבוי אינו גדול מבית סאתים.

[ובמה שנוחלקו המג"א והחמד משה אם יש חיסרון במציצה שעשויה בידי שמים במקום שאינו מסור לרבים, סובר הכנסת יחזקאל שאם המקום המוקף הוא יותר מבית סאתים יש בכך חיסרון, וכדעת המג"א. ומדברי השעה"צ נראה שהכריע כדבריו, ממה שכתב שדברי הכנסת יחזקאל הובאו בכמה אחרונים. ונפקא מינה להלכה במקום שאינו מסור לרבים שגודלו יותר מבית סאתים ויש לו מציצות שנעשו בידי שמים].

[שעה"צ שם]

ובפרט לפי מה שהקדים הריטב"א בשם רב' הרמב"ן⁽¹¹⁸⁾.

(118) הובאו דבריהם בביה"ל לעיל (סי' שמו ס"ג ד"ה קרפף, ובמשגיב

הלכות שבת סימן שסג המשך מעמוד 448

[ביה"ל ד"ה שצוח]

משמע דקלל פניו אינו מניח אלא כנגד הקצרה⁽¹¹⁹⁾.

(119) וכן דעת החזו"א (אורח סי' עב ס"ק סג), שצריך להניח ממש כנגד

הקצר. וכתב, שבירושלמי אינו מבואר אלא שהשיעור הוא עד ג', ולא נתפרש שהכוונה לג' אמות, ויש לומר שהכוונה לג' טפחים, והוא מדין לבדו. וגם בזה נראה שהבבלי אינו סובר כן, אלא שצריך להניח ממש כנגד הקצר.

